

לעזור לעיוורים להתגבר על זכת הטבע בגורל העיור

אם המוסר. ד"ר אמה זילדוק במשרדה. היא הגיעה למוסד לפני 22 שנה, ישר מחוץ לארץ, ומאז לא חדל להיות מרכז עולמה. מתחת ידה יצאו עשרות רבות של בוגרים.

נפרדה מקרוביה ומחניכיה, יצאה לאותו בית בלתי-ידוע, שנועד לתפוס מקום כה חשוב בחייה.

הקליטה במוסד הירושלמי לעיוורים לא הייתה קלה כלל. צוות המורים, שכלל עיור רים, לא היה מוכן לקבל את גישתה המיוזנת של אמה לבעיות המוסד וחניכיו. באור תם הימים — לפני למעלה מעשרים שנה — נחשב העיוורון למכה מן השמים, אשר כל מי שהוכה בה זקוק להרבה רחמים ולמעט הדרכה לקראת החיים המוגבלים שהוא מסווג לנהל.

אמה זילדוק סברה אחרת. היא האמינה כי עיוור יכול — וחיוב — להתגבר על פגעו הנורא. על כן ראתה את תפקידה הראשון להקנות לחניכיה בסחון עצמי מוגבר והרגלים טבעיים. את מקל הגישוש ביקשה להחליף בהליכה בוטחת ואת חוסר-הישע ב"הרגשת ייעוד ורצון עז לחיות ולפעול. מעל לכל, רצתה שכל חניך יתאושש מתחומו הרחמים-העצמיים, יטול את גורלו בידו ויצעד לקראת עתידו. תוך זמן קצר נחלה נצחון מוחלט: הפיקוח הפדגוגי והדרכת המורים נמסרו לידיה, היא הפכה להיות אם לחניכיהם.

תמונה חרותה מלב

ל חייה של ד"ר זילדוק מרוכזים כיום סביב בית-ספרה. חריקת הנולד בחודרי המלאכה, צילי כינור ופסנתר מחדר המוסיקה, קולות צעירים המשננים שיעורים ב"כיתות, רעש נעורים בריא במסדרונות ונקי שות רגלים תרצות לאורכם — אלה הם הלמות לבה של אמה.

עבודה אינה חסרה במוסד. בעיקר גדל מספר התלמידים עם כל גל חדש של עולים. בארץ מוצאים הוונתו ילדים אלה בדרך כלל וגם אם ניחוננו בכשרונות, לא התפתחו.

יומה של מנהלת המוסד, בת ה-54, מלא וגדוש. הוא מתחיל בשש בבוקר, ומסתיים מאוחר בלילה, כאשר היא יושבת ליד מכרינת הכתיבה בחדרה, מתקתקת מאמרים, רושמת הישגים מיוחדים של תלמידיה או עונה למכתב של אחד הבוגרים שעזב את המוסד.

תלמידיה אלה, באשר הם, הינם גאותה של אמה. חלק מהם הלך בדרכה, מכהן עתה בסגל ההוראה של המוסד. אחרים המשיכו בלימודיהם, וכו' לתוארים אקדמיים. תלמיד אחד משתלם ככנר ומנבאים לו עתיד מזהיר.

רוב יתר הבוגרים למד מקצוע, הסתדר בחוץ — מי באופן פרטי ומי בעזרת משרד הסעד. ואי-שם בתוך לבם חרותה תמונה של אשה נמוכה, בעלת שיער שיבה ופנים חייכניות רחבות, שלקחה כל אחד מהם ביד והובילה אותו אל פתחם של חיים חדשים. אולם יתכן כי בכל לב, שונה התמונה ב"מקצת. כי אף אחד מתלמידיה לא זכה לר"אות את מראה החיצוני של אמה זילדוק.

אמצע לימודיה נפטרו הוריה של אמה. הידיעה היתה מתלומה קשה לצעירה הרגשנית ורק לימודיה הצילו אותה מכאון. הם הי' עסיקו אותה עד לאותו יום מאושר, ב"טור, ובציון הנהלת האוניברסיטה כי היתה היהודיה העיוורת הראשונה שסיימה את לימודיה באוניברסיטה גרמנית. מצויינת ב"השכלה רחבה ובתקוות רבות, עמדה אמה זילדוק פנים אל פנים מול החיים.

מכה מן השמיים

מעשה, ידעה כבר האשה הצעירה מה היא רוצה לעשות בחיים. היא זכרה את שנות היאוש הראשונות של עיוורה, החליטה להקדיש את חייה לעיתורים אחרים. לעזור להם למצוא תחליף למאור עיניהם האבוד. היא החליטה כי מקומה בארץ הר"חוקה — אם תמצא כי גם שם ישנם עיוורי רים הנזקקים לה.

ואכן התברר לה כי גם בארץ-ישראל נמצאים אחים לגורלה. היא התקשרה עם בית חינוך עיוורים לבני ישראל, אותו מוסד ירושלמי שהיה עתה מנהלתו, ובשנת 1935 זכה להרשיון הגירה לארץ-ישראל. ד"ר זילדוק

כתב ברייל. ילד זה בן ה-11, יליד חיפה. מכין שיעור בעזרת סרגל ברייל. הסרגל נקבע על דף של נייר עבה, ובעזרתו קובע התלמיד מרחקים שווים בין שורה לשורה של צירופי הנקודות, שהם אותיות ומלים. את הנקודות הוא מסמן בעזרת דקר מיוחד.

ני הנערים טיפסו במהירות במדרגות בית-הספר הירושלמי הגדול, נכנסו לתוך מסדרון ארוך, כשהם מדברים על שיעוריהם. "יש לי מלאכת יד עכשיו ובערב חזרה על ההצגה", סיפר יוסי, נער שחרר בן 14, כחוש וחבוש כיפה. "לי יש עכשיו שיעור בכינור", השיב הנער השני, אברהם, בן ה-17. "אני מוכיח למהר — מזרתי מחכה. אתה יודע ש"מזרתי הוא מורה מצוייני? אף פעם לא מתרגו, לא צועק".

השניים נפרדו. הלך כל אחד לכינורו. לפתע הופיעה אשה מבוגרת, בעלת שיער שיבה וחיוך אמרי על פניה, "אב"רם!" קראה לעבר ה"נער. "גש אלי רגע!" אברהם ניגש אליה. "מה קרה לך אתמול, היית עצוב קצת?" שאלה בהחליקה יד על כתפו.

"זה שום דבר, גברת זילדוק, בא"מ שום דבר." בא"טוב", נרגעה. "כ"שתעבור ליד חדר ההתעמלות, קרא לי שושנה ודבורה. אני רוצה לדבר אתך."

על כי

הקדישה את חייה וכשרונותיה לעזור לחשוכי זקופים בדרך החיים, התמסרה כולה למוסד לחינוך עיוורים ביוש-לים ועזרה על-ידי הק"ו רכה עצמית ממושכת ונוכרעת להגשים משימה בעלת ערך לאומי וחברתי, מעל לצו התפקיד ומעבר לתביעת-החובה, בהתאם לסעיף 3 של תקנון המופת.

שאלה אמה בחרת קודש. הפרופסור גילה לה את הסוד: כתב ברייל.

שמע כתב ברייל (עלי-שם ממצאו), שיטת כתיבה וקריאה לעיוורים, המבוססת על צירופי נקודות בולטות, לא הגיע למריאמפול הגדולה. בהדרכתו האבהית של האציל היה גרמני למדה אמה לכתוב, כשהיא נעזרת בסרגל ובדקר. צירופי הנקודות פתחו בפני אצבעות הנערה את העולם שנסגרו בפני ע"ניה. היא ירשה בספריה המיוחדת לעיוורים בלעה כל מלה, כל רעיון, כל תיאור שנדחס בין כרכי הספרים העבים.

אמה אחזה במפתח האור אל העולם הרחב ולא הרפתה ממנו אף לרגע. היא נרשמה לליציאום, בית-הספר התיכון לבחורות של פרנקפורט, הצליחה להתקדם בלימודים למרות שבית-הספר לא הותאם מעולם למצ"חיה של בחורה עיוורת. "עבודה עצמית עשיתי בכתב ברייל", סיפרה, "את הבחינות כתבתי במכונת כתיבה רגילה".

בגיל 18 סיימה את הליציאום בהצטיינות, פתחה בפניה דלת חדשה מתוך האפשרות: דלת הגימנסיה הריאלית. הלימודים, ועבודת הדי הענפה בה עסקה כדי לשמור על זריזות ואצבעותיה, מילאו את כל זמנה. בחינות הבגרות הגרמניות היו קשות במיוחד, כללו בין השאר שפות מודרניות, לטינית, ספרות, היסטוריה וחצי תריסר מקצועות רי"אליים. כנושא לחיבור הגמר בצרפתית בחרה אמה בספרו של ויקטור-הוגו, עלובי החיים. תאחת הלימודים דחפה את אמה הלאה, אל אוניברסיטת פרנקפורט, שם בחרה במקצועות הפילוסופיה והבלשנות. בהיותה ב"י

רדה בקומת הקרקע, לענות על טלפונים או לדון בבעיותיהם האישיות של חניכיה.

היא התיישבה ליד שולחן הכתיבה שלה. הניחה את ידה לפניו והייתה את ראשה כאילו מאזינה לכל רחש של המכונה ה"אנושית שהיא אחראית לה, והנקראת בית חינוך עיוורים לבני ישראל. היא יכלה לפרש כל צליל, כל תנועה בבנין הבטון בן שתי הקומות שבקריית משה הירושלמית. כי מזה 22 שנה מרוכזים חייה של ד"ר אמה זילדוק דוק סביב המוסד.

היא יכולה להבין כל פרט בחיי חניכיה. כי כמוהם — גם היא עיוורת.

צעקה הרחמים העיק

לא תמיד היתה אמה עיוורת. היא עדיין זוכרת את 14 שנות חייה הראשונות — את שלל הצבעים והאורות שבבית אביה, הרב מאיר זילדוק בעיר השדה מריאמפול שבליטא. ואז, לפתע, חשה יום אחד חמוץ בעיניה; ראייתה החלה דועכת וכעבור חודשיים מספר התעוררה כלייל.

הוריה של אמה לא רצו להשלים עם ה"גורל הנורא. אביה לקח אותה לווילנא, מסרה לטיפולו של רופא גרמני מפורסם. הנערה בת ה-14 נותחה פעמיים — ללא הצלחה. גם אז לא נרגע האב. הוא לקח את בתו ל"רופא בעל שם עולמי, בעיר קניגסברג בגרמניה. אך גם הוא לא יכול היה לעזור לבת הרב הליטאי: עצב הראיה שלה היה מת לח"לוטין. אמה זילדוק חזרה לביתה, שקועה